

PRAVNA UREDITEV JAVNIH ZELENIH POVRŠIN IN NJIHOVEGA UREJANJA

Mag. Senka Šifkovič

Javne površine ≠ javna lastnina

- **Javne površine** so prostorske ureditve, namenjene splošni rabi - lahko **so grajene ali zelene površine** (npr. parki, zelenice, drevoredi, zelenje ob cestah...) in so lahko **v lasti države, občine ali pa tudi v zasebni lasti**.
 - Država mora **zagotavljati zadostne javne površine**.
 - **Na javnih površinah v javni lasti se izvaja občinska gospodarska javna služba urejanje in čiščenje javnih površin**.
-
- **Zeleni sistem = širše kot zelene površine** - celovito načrtovan sistem varstva in razvoja zelenih površin in drugih naravnih in ustvarjenih struktur v prostoru, ki se med sabo funkcionalno povezujejo in dopolnjujejo, **namenjen zagotavljanju kakovostnega življenjskega okolja ter uresničevanju socialnih, okoljskih, ekoloških, podnebnih ... funkcij**.

Javne površine na javnem in zasebnem zemljišču

Zagotavljanje funkcij (javnih) zelenih površin in zelenih sistemov je potrebno na celotnem območju mesta ali naselja.

Možni trije pristopi:

- občina to **najlažje uveljavlja na zemljiščih v svoji lasti** in na zemljiščih v lasti javnih subjektov (ki služijo javnosti);
- na zemljišču v zasebni lasti se v primeru velikega javnega interesa lahko nepremičnina **razglasi za javno dobro**, z lastnikom pa se sklene pogodba z vsebino, kot jo določa zakon;
- v primerih javnih površin na zemljišču v zasebni lasti, se mora **z lastnikom skleniti ustrezen dogovor**.

Lastnina

Ko se soočamo s podnebno, okoljsko in biodiverzitetno krizo se moramo zavedati:

- da Zemlja ne pripada nam, mi pripadamo njej in smo tu le začasno;
- da smo del narave, odvisni od naravnih sistemov in njihovega ravnovesja;
- dolgoročnih posledic svojih ravnanj in prevzeti odgovornost zanje.

V tem kontekstu moramo razumeti tudi naše lastništvo nepremičnin (ki je družbeni dogovor):

- od služenja nam osebno do služenja dobrobiti narave in skupnosti – od lastništva do skrbništva;
- za reševanje krize, moramo to angažirati v polni meri – dobro gospodarjenje.

V okviru našega pravnega reda so vsa zemljišča lastniška in

- **ne ločimo javne in zasebne lastnine** – javni subjekti, ki so lastniki imajo le posebna pravila glede razpolaganja (Zakon o stvarnem premoženju države in samoupravnih lokalnih skupnostih);
- **lastnina oseb javnega prava nazadnje vselej služi javnosti** in ne zasebnim interesom posameznikov (na občini).

Aktiviranje ekološke funkcije lastnine

- **Lastninska pravica je nedotakljiva** (33. člen Ustave).
- **Uživanje lastnine** (67. člen Ustave) mora biti tako, da so zagotovljene njena gospodarska, socialna in ekološka funkcija (socialna in ekološka vezanost lastnine) – z zakonom se lahko uživanje omejuje, pri tem se tehta, do kje nek zakonski režim še upravičeno določa (omejuje) način uživanja lastnine v javnem interesu, kdaj pa gre že za omejevanje same lastninske.

Prostor je naravno bogastvo in nenadomestljiva dobrina - bolj ko je pri tej dobrini poudarjen njen pomen za skupnost, večji manevrski prostor ima na razpolago zakonodajalec pri urejanju vsebine lastninske pravice (npr. razlastitev v javno korist proti nadomestilu v naravi ali odškodnini).

Ni ovir, da se uveljavijo režimi zelenih površin in dreves na celotnem območju občine.

Vrzeli glede varstva javnih površin

- **Zagotavljanje zadostnih javnih površin ni zadovoljivo** izvedeno v občinskih prostorskih načrtih.
- **Varovanje javnega interesa** glede zadostnih (zelenih) javnih površin **ni zagotovljeno** - ni določen nosilec javnega interesa.
- **Občine pogosto niso (bile) dovolj agilne za pridobivanje javnih površin v svojo last.**
- Glede javnih površin se **z zasebnimi lastniki ne sklepajo dogovori in** se ne razglašajo za javno dobro.

Navedeno se ne izvaja, ker občine javne površine vidijo kot strošek, država pa ne nudi systemske podpore. Uporabniki so glede varstva (zadostnih zelenih) javnih površin nemočni.

Na drugih zemljiščih:

- **občine utrjujejo navidezno nemoč glede uveljavljanja prostorsko ureditvenih (zelenih) režimov** tudi na zemljiščih, ki so v zasebni lasti (tudi v lasti drugih javnih subjektov);
- niso zainteresirane, da bi ustrezno zagotavljanje zelenih površin njihovega strokovnega urejanja **zahtevale od drugih javnih lastnikov.**

Izvajanje javne gospodarske službe urejanje in čiščenje javnih površin

Premajhna skrb države za javni interes glede varstva javnih (zelenih) površin se izraža tudi skozi **sistemsko zanemarjanje javne službe** varstva okolja urejanje in čiščenje javnih površin, ker:

- zakonska ureditev Zakona o varstvu okolja nikoli ni bila polno realizirana:
 - javne površine **niso bile vzpostavljene kot javna infrastruktura**,
 - vlada ni določila **enotnih minimalnih standardov in meril** za izvajanje javne službe;
- pomanjkanje interesa države je tudi posledica dejstva, da splošne rabe javnih površin ni mogoče zaračunati uporabnikom, zato je njihovo urejanje strošek občinskega proračuna – za vzdrževanje upravljanje in vzdrževanje zelenih površin **praviloma ni zagotovljenih zadosti sredstev**;
- glede te javne službe nikoli v praksi **ni bilo zagotovljeno varstvo uporabnikov javnih dobrin po Zakonu o gospodarskih javnih službah (občine)**;
- ta javna služba naj bi se iz Zakona o varstvu okolja izločila v (novi) Zakon o gospodarskih javnih službah, vendar je v tretji verziji izginila tudi iz tega.

Ureditev varstva dreves

- **Problem opredelitve dreves:** ZUreP-3 v opredelitvi zelenih površin omenja „posamezne naravne fizične strukture (npr. drevesa in druga vegetacija)“, Stvarnopravni zakonik in Zakon o gozdovih dreves ne opredeljujeta.
- **Drevesa v urbanem okolju niso pravno varovana**, saj zanje ne velja Zakon o gozdovih, občinski prostorski načrti oziroma drugi občinski predpisi pa tega varstva praviloma ne zagotavljajo ali uveljavljajo. Formalno varstvo je možno le kot:
 - o **naravna vrednota** po ZON,
 - o **kulturni spomenik** po ZVKD.
- **Na javnih površinah v javni lasti se oskrba dreves izvaja z občinsko javno službo varstva okolja**, odvisna je od sredstev in zavedanja občine o potrebni strokovni oskrbi dreves.
- **Drevesa na površinah v zasebni lasti so prepuščena volji lastnikov**, le redka občina ima določeno obveznost dovoljenja/soglasja za posek;

Kaj potrebujemo – sistemska podpora države

- zagotavljanje zadostnih javnih zelenih površin (in dreves) opredeliti kot **javni interes in mu določiti nosilca**;
- zagotoviti varstvo interesa skupnosti do zadostnih (javnih) zelenih površin – **urediti prostorsko pravno varstvo**;
- sprejeti **nov pravilnik o pripravi OPN** in določiti javne površine v občinskih prostorskih načrtih;
- **uveljavljanje prostorskih načrtov pri negradbenih posegih na celotnem območju občin** glede zelenih površin in dreves;
- občine morajo glede javnih površin začeti **urejati razmerja z lastniki zemljišč v zasebni lasti**;
- občine morajo **od drugih javnih lastnikov zahtevati** določene standarde urejanja in vzdrževanja;
- **za izvajanje javne službe** urejanja in čiščenja javnih površin je treba javne površine evidentirati kot **javno infrastrukturo** in **sprejeti uredbo** o merilih in standardih za strokovno izvajanje;
- **zagotoviti varstvo mestnih dreves pred poseki in nestrokovnim urejanjem**;
- pripraviti **priporočila za ravnanje z mestnimi drevesi kot del Državnega prostorskega reda**.

Hvala.

